

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1935 kl. 11 f. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående den allmänna försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 249, har herr *Hermansson* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändrade bestämmelser för den allmänna försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder i syfte att nedbringa dess administrationskostnader, åstadkomma större planmässighet i dess medelsförvaltning och effektivare kontroll över hela dess verksamhet.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över motionen av *försäkringsinspektionen*, varjämte *svenska försäkringsföreningen* beretts tillfälle att yttra sig i anledning av densamma. Av försäkringsinspektionen och svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd avgivna yttranden hava såsom bilagor fogats till detta utlåtande.

I den föreliggande motionen har till behandling upptagits ett spörsmål av utomordentligt stor samhällelig betydelse. Försäkringsverksamheten i vårt land hänför sig numera till så många olika förhållanden inom det moderna samhällslivet och berör på ett eller annat sätt så stor del av befolkningen, att det enligt utskottets mening är statens plikt såväl att övervaka verksamheten ur den synpunkten, att de olika försäkringsbolagen alltid skola vara i stånd att gentemot försäkringstagarna infria gjorda utfästelser i fråga om försäkringsförmåner, som ock att tillse att allmänheten icke tvingas att betala ett oskäligt högt pris för dessa förmåner. I det förstnämnda avseendet utövar staten genom försäkringsinspektionen en fortlöpande tillsyn. På det senare området däremot hava i stort sett reglerande åtgärder icke vidtagits från statsmakternas sida. Det har liksom på andra områden för privat verksamhet överlåtit åt konkurrensen olika företag emellan att verka såsom reglerande faktor.

De två ovan berörda intressena, nämligen å ena sidan nödvändigheten av att bolagen städse kunna fullgöra sina förbindelser mot försäkringstagarna och å andra sidan önskvärdheten av att dessa tillhandahållas önskat försäk-

ringsskydd till ett så billigt pris som möjligt, äro givetvis i viss mån motsatta, och vid utformandet av gällande lag om försäkringsrörelse hava säkerhetssynpunkterna fått helt dominera. I nämnda lag förekomma föreskrifter berörande premiesättningen endast i fråga om livförsäkring och beträffande annan försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år. Premierna för dylik försäkring skola beräknas enligt av Konungen fastställda grunder, vilka då fråga gäller livförsäkring skola angiva den räntefot, det dödlighetsmått eller andra riskmått och de antaganden beträffande omkostnaderna, som skola läggas till grund för beräkningarna. Räntefoten må därvid icke väljas högre än som, med hänsyn till kända förhållanden, kan anses för framtiden betryggande. Dödlighetsmättet må, i fråga om försäkringar för dödsfall, icke väljas lägre och, i fråga om försäkringar för livsfall, icke högre än som på grund av tillgänglig erfarenhet beträffande den ifrågavarande arten av försäkringsrörelse kan anses betryggande. Omkostnaderna må icke antagas lägre än vad enligt tillgänglig erfarenhet från försäkringsrörelse av den ifrågavarande arten kan anses vara erforderligt för sådan rörelse. Bestämmelserna taga sålunda uteslutande sikte på att premierna icke få sättas så låga, att försäkringstagarnas möjlighet att utfå de utfästa förmanerna kan komma att äventyras.

Endast på ett försäkringsområde, nämligen i fråga om den obligatoriska trafikförsäkringen, har önskvärheten av att premierna icke sättas högre än skäligt kommit till direkt uttryck. Lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon innehåller sålunda i 8 § följande stadgande.

»Iakttaget försäkringsanstalt, som driver trafikförsäkringsrörelse, icke tillräcklig sparsamhet i fråga om omkostnaderna för rörelsen,

eller giver det sätt, varpå premierna bestämmas eller inträffade skador regleras, skälig anledning till anmärkning,

eller brister anstalten i fullgörande av sina förbindelser enligt denna lag,

eller förekommer eljest allvarlig anmärkning mot anstaltens trafikförsäkringsverksamhet,

göra försäkringsinspektionen anmälan därom hos Konungen, som, där så prövas erforderligt, förelägger anstalten att inom viss tid vidtaga åtgärder för rättelses vinnande eller återkallar dess tillstånd att meddela trafikförsäkring.»

Syftet med den förevarande motionen torde nu närmast vara att få tillstånd åtgärder från statsmakternas sida ägnade att tillvarataga försäkringstagarnas intresse av att premierna för olika slag av försäkring icke sättas högre än nödvändigt. Den fråga som i främsta rummet gjorts till föremål för uppmärksamhet i motionen är frågan om förvaltningskostnadernas storlek. Dessa äro enligt motionären oskäligt höga, vilket i form av för höga försäkringsavgifter går ut över försäkringstagarna. Vidare håller motionären före, att försäkringsbolagen numera äro rena affärsföretag »med främsta uppgift att suga till sig det producerande folkets sparmedel i syfte att an-

vända dessa på sådant sätt, att bolagen tillföras största möjliga kapitalvinster». Slutligen förmenar motionären, att bolagens fonder icke alltid komma till användning för ändamål, som avse att tjäna försäkringstagarnas och det allmännas intressen, varför en ökad statlig kontroll över försäkringsbolagens medelsplacering skulle vara av behovet påkallad.

Vid bedömandet av dessa spørsmål torde det vara lämpligt att skilja mellan å ena sidan livförsäkring och å andra sidan den s. k. skadeförsäkringen, enär förhållandena på dessa båda områden i flera avseenden äro väsentligt olika.

Beträffande livförsäkringen gäller, som förut nämnts, att premierna skola beräknas enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder, i vilka fixerats bland annat de omkostnadstillägg som få göras till nettopremierna. Bolagen ha sålunda icke fria händer att efter eget gottfinnande fastställa premierna. Vid uppgörandet av beräkningsgrunderna torde man emellertid ha utgått från omkostnadsantaganden baserade på hittillsvarande erfarenhet rörande livförsäkringsbolagens förvaltningskostnader. Något övervägande, huruvida dessa kostnader äro oskäligt höga, torde ej hava förekommit. Av försäkringsinspektionens yttrande framgår emellertid, att en allmän revision av livförsäkringsbolagens beräkningsgrunder för närvarande pågår och att det är inspektionens avsikt att därvid ägna uppmärksamhet bland annat åt frågan beträffande vilka omkostnadsbelopp, som kunna anses skäliga. Enligt inspektionen bör därvid särskilt uppmärksammas det sätt, varpå anskaffningsverksamheten, som för närvarande drager ungefär hälften av samtliga förvaltningskostnader, är organiserad. Ett annat spørsmål, som enligt utskottets mening bör tagas i betraktande, är frågan om lönesättningen, särskilt i fråga om chefslöner. Det torde vara en allmänt utbredd uppfattning, att dessa löner äro särskilt höga inom försäkringsvärlden. Utskottet har visserligen icke varit i tillfälle att med ledning av faktiska uppgifter konstatera huru härmed förhåller sig, men har dock i detta sammanhang velat rikta uppmärksamheten på saken bland annat på grund av dess betydelse ur psykologisk synpunkt.

Med hänsyn till sålunda pågående arbete med revision av livförsäkringsbolagens beräkningsgrunder och då utskottet förutsätter, att försäkringsinspektionen därvid ägnar all tillbörlig uppmärksamhet åt samtliga de omständigheter av vikt, som kunna vara ägnade att tillgodose det ovan angivna syftet med den föreliggande motionen, har utskottet icke kunnat finna någon åtgärd från riksdagens sida påkallad i det avseende, varom nu är fråga.

Ej heller kan utskottet följa motionären, då han gör gällande, att livförsäkringsbolagen skulle driva sin verksamhet främst i syfte att tillföra bolagen största möjliga kapitalvinster. I lagen om försäkringsrörelse finnas reglerande föreskrifter även på detta område. Det stadgas sålunda, att för verksamheten skola finnas av Kungl. Maj:t fastställda grunder angående premieåterbäring och vinst till försäkringstagarna, och av försäkringsinspek-

tionens yttrande framgår, att utdelningen till aktieägare och garantier inom den svenska livförsäkringsrörelsen för närvarande uppgår till ett belopp motsvarande endast 2 à 3 procent av den premieåterbäring och vinst, som tillföres försäkringstagarna.

Vad slutligen angår livförsäkringsbolagens medelsplacering förhåller det sig, tvärtemot vad motionären gör gällande, så, att denna är kringgärdad med mycket stränga säkerhets- och kontrollföreskrifter. Utskottet torde härutinnan få inskränka sig till att hänvisa till vad försäkringsinspektionen i sådant avseende anfört.

På skadeförsäkringens område synas däremot förhållandena i vissa avseenden och särskilt inom vissa branscher vara mindre tillfredsställande, varför icke oväsentliga besparingar torde kunna göras på omkostnadskontot. Försäkringsinspektionen har emellertid haft sin uppmärksamhet riktad härpå och under föregående år tagit vissa initiativ i frågan, vilka lett till tillsättande av en kommitté inom försäkringsbolagen för undersökning av möjligheterna att avhjälpa de av inspektionen påtalade bristerna på ifrågavarande område. Inspektionen anser sig ha anledning förvänta, att resultatet av kommitténs arbete skall verksamt bidra till att främja det ändamål, som detta arbete avser. Enligt utskottets mening är det anledning att tills vidare avvakta de resultat, vartill det sålunda pågående saneringsarbetet kan leda. Skulle detta emellertid icke resultera i ett effektivt avhjälpande av de förefintliga missförhållandena, torde det vara anledning att på nytt till övervägande upptaga frågan om reglerande ingripanden från statsmakternas sida.

Av det anförda framgår, att utskottet i allt väsentligt ansluter sig till de synpunkter i den föreliggande frågan, som framförts av försäkringsinspektionen, och alltså anser att man i första rummet bör avvakta resultatet av de på området i fråga pågående utredningarna och de åtgärder i fråga om försäkringsverksamhetens bedrivande, vartill desamma kunna giva anledning. Då utskottet därjämte förutsätter, att försäkringsinspektionen alltjämt kommer att med uppmärksamhet följa utvecklingen och icke uraktlåta att, då så finnes påkallat, själv vidtaga eller hos Kungl. Maj:t begära vidtagandet av åtgärder ägnade att tillgodose försäkringstagarnas berättigade intressen, har utskottet funnit sig böra hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 maj 1935.

På utskottets vägnar:

T. G. v. SETH.

Närvarande: herrar *von Seth, Landgren, Mattsson*, Falk*, Frankenberg, Näslund, Jonsson* i Haverö, *Hagberg* i Malmö, *Beck** och *Gustavson* i Västerås.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Landgren, Falk, Frankenberg, Jonsson* i Haverö och *Gustavson* i Västerås, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort vara av följande lydelse:

I den föreliggande motionen har till behandling upptagits ett spörsmål av utomordentligt stor samhällelig betydelse. Försäkringsverksamheten i vårt land hänför sig numera till så många olika förhållanden inom det moderna samhällslivet och berör på ett eller annat sätt så stor del av befolkningen, att det enligt utskottets mening är statens plikt såväl att övervaka verksamheten ur den synpunkten, att de olika försäkringsbolagen alltid skola vara i stånd att gentemot försäkringstagarna infria gjorda utfästelser i fråga om försäkringsförmåner som ock att tillse, dels att allmänheten icke tvingas att betala oskäligt högt pris för dessa förmåner, dels att det försäkrings-skydd, som erbjudes, utformas framför allt med hänsyn till klienteletts försäkringsbehov ävensom *att hela verksamheten bedrives på ett i socialt hän-seende anmärkningsfritt sätt*. I det förstnämnda hänseendet utövar staten genom försäkringsinspektionen en fortlöpande kontroll. På de senare om-råderna däremot hava, på vissa betydelsefulla undantag när, reglerande och kontrollerande åtgärder i stort sett icke vidtagits från statsmakternas sida. Prissättningen har liksom på andra områden av privat verksamhet över-låtits åt den fria konkurrensen olika företag emellan. På övriga berörda områden har man litat till de enskilda företagens ansvarskänsla och all-mänhetens förmåga att reagera mot osunda utväxter. Vid utformande av gällande lag om försäkringsrörelse hava alltså säkerhetssynpunkterna fått helt dominera. I nämnda lag förekomma också föreskrifter berörande pre-miesättningen endast i fråga om livförsäkringen och beträffande annan för-säkring för all framtid eller för längre tid än tio år. Premierna för dylik försäkring skola beräknas enligt av Konungen fastställda grunder, vilka då fråga gäller livförsäkring skola angiva den räntefot, det dödlighetsmått eller andra riskmått och de antaganden beträffande omkostnaderna, som skola läggas till grund för beräkningarna. Räntefoten må därvid icke väljas högre än som, med hänsyn till kända förhållanden, kan anses för framtiden be-tryggande. Dödlighetsmättet må, i fråga om försäkringar för dödsfall, icke väljas lägre och, i fråga om försäkringar för livsfall, icke högre

än som på grund av tillgänglig erfarenhet beträffande den ifrågavarande arten av försäkringsrörelse kan anses betryggande. Omkostnaderna må icke antagas lägre än vad enligt tillgänglig erfarenhet likaledes kan anses erforderligt. Bestämmelserna taga sålunda i huvudsak sikte på att premierna icke få sättas så låga, att försäkringstagarnas möjlighet att utfå de utfästa förmånerna kan komma att äventyras.

På ett annat försäkringsområde, nämligen i fråga om den obligatoriska trafikförsäkringen, har önskvärdheten av att premierna icke sättas högre än skäligen kommit till direkt uttryck genom lagen av den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon.

Såsom förut framhållits har alltså premiesättningen i stort sett hittills överlämnats åt konkurrensens reglerande inverkan. Då icke mindre än 147 företag med verksamhet över hela landet och 191 läns- och häradsbolag samt över 1 000-talet sockenbolag arbeta inom landet är konkurrensen skenbart mycket stor. *Känt är emellertid, att man bl. a. genom tarifföverenskommelser sökt häva konkurrensens prissänkande verkan.* Vidare bidrager i detta fall varans abstrakta karaktär, försäkringsskyddet, grundat på ett för gemene man oftast svårförståeligt kontrakt, till att för allmänheten försvåra uppfattningen om prisskillnaden mellan olika företags premier och dessas skälighet överbud. Bristen på försäkringskonsultativ verksamhet i vårt land och avsaknaden av försäkringsmäklare i egentlig mening har ytterligare bidragit till att minska den prisreglerande verkan, som annars kunde ha erhållits. I varje fall åtgingo år 1933, det sista för vilket uppgifter äro tillgängliga, inom sakförsäkringsaktiebolagen endast 50 % av influtna premier till skadekostnader. *Försäkringsinspektionen framhåller även som sin uppfattning, att icke oväsentliga besparingar på omkostnadskontot kunna göras. Bland annat nedläggas ej obetydliga kostnader på att överföra försäkringar från en försäkringsinrättning till en annan. Dylik verksamhet torde få betecknas som improduktiv.*

Beträffande livförsäkringen gäller, som förut nämnts, att premierna skola beräknas enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder, i vilka fixerats bl. a. de omkostnadstillägg, som få göras till nettopriserna. Bolagen ha sålunda icke fria händer att efter eget gottfinnande fastställa premierna. Vid uppgörandet av beräkningsgrunderna har man emellertid utgått från omkostnadsantaganden baserade på hittillsvarande erfarenhet rörande livförsäkringsbolagens förvaltningskostnader. Något övervägande, huruvida dessa kostnader äro oskäligt höga, torde ej hava förekommit. Av försäkringsinspektionens yttrande framgår att särskilt bör uppmärksammas det sätt varpå anskaffningsverksamheten, som f. n. drager ungefär hälften av samtliga förvaltningskostnader, är organiserad. Det förhållandet, att f. n. 68 000 personer eller var 23:e individ inom den vuxna manliga befolkningen av livförsäkringsbolagen inregistrerats som ombud, pekar på allvarliga missförhållanden och är så mycket anmärkningsvärdare, som gällande lag om för-

säkringsrörelse stadgar noggrann prövning och kontroll av de personer, som användas såsom livförsäkringsagenter. Desorganisationen inom detta område gör sig jämväl synnerligen allvarligt gällande vad det gäller kvaliteten av nyanskaffade försäkringar. År 1933 annullerades sålunda utan vederlag till de försäkrade över 40 % av den samtidiga nyanskaffningen. Detta innebär ett ytterst allvarligt missförhållande. Endast anskaffningskostnaderna för nämnda år annullerade försäkringar utgör c:a 6 milj. kr. I detta sammanhang torde därjämte skäl föreligga att överväga ett direkt förbud mot att styrelsen, verkställande direktören eller annan ansvarig direktör erhåller tantiem å bolagens bruttoinkomst eller ansökta eller beviljade utlösta försäkringar.

Ett annat spörsmål, som enligt utskottets mening bör tagas i betraktande, är frågan om lönesättningen, särskilt i fråga om chefslöner. Det torde vara en allmänt utbredd uppfattning, att dessa löner äro särskilt höga inom försäkringsvärlden. Då ingen tvekan kan råda om, att försäkringsrörelsen har att tjäna ett viktigt socialt ändamål har utskottet velat rikta uppmärksamheten på saken, emedan verkliga missförhållanden i detta hänseende skulle vara i hög grad stötande för den allmänna rättskänslan.

Beträffande flertalet av de frågor, som utskottet härovan berört, har försäkringsinspektionen tagit vissa initiativ, vilka — enligt försäkringsinspektionens uppgift — lett till tillsättandet av en utredningskommitté inom försäkringsbolagen. Utan att vilja ifrågasätta vare sig förmågan eller den goda viljan hos de representanter för olika försäkringsbolag, som f. n. äro sysselsatta med detta utredningsarbete, anser utskottet för sin del att en undersökning av den art varom här är fråga närmast bör ankomma på staten att utföra; och detta främst med hänsyn till att utredningen ju dock i sista hand äsyftar att tillvarata försäkringstagarnas intressen, vilka icke alltid sammanfalla med bolagens. Men även för bolagens vidkommande borde det enligt utskottets mening vara att föredraga att utredningen verkställas genom statens försorg, då därigenom de resultat, vartill densamma leder, inför allmänheten skulle framstå såsom väsentligt mera auktoritativa än de resultat, som kunna vinnas av bolagen själva vid en undersökning av deras egna förhållanden. Härtill kommer slutligen den omständigheten, att utredningen kan giva vid handen, att det vore önskvärt med skärpta lagbestämmelser rörande tillsynen över verksamheten. Utskottet vågar hålla före, att man för sådant fall icke kunde förvänta förslag i dylik riktning från den nu arbetande, uteslutande av representanter för försäkringsbolagen själva sammansatta kommittén. Vidare finner utskottet, att försäkringsinspektionen torde i viss utsträckning hava utvecklat en kontrollerande verksamhet över områden, vartill måhända nuvarande lagstiftning formellt ej lämnar grund. En sådan utveckling bör, i den mån den varit befogad, snarast lagfästas.

Syftet med den förevarande motionen torde närmast vara att få till stånd åtgärder ägnade att tillvarata försäkringstagarnas intressen av att pre-

mierna för olika slags försäkring icke sättas oskäligt höga, samt att skapa garantier för att förvaltningskostnaderna hållas inom rimliga gränser.

Enligt utskottets mening äro de missförhållanden inom försäkringsrörelsen, som dels av motionären, och dels av försäkringsinspektionen påpekats av sådan karaktär att de påkalla statsmakternas intresse.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla *dels* om verkställande av utredning rörande den enskilda försäkringsrörelsens i vårt land driftsmetoder i syfte att nedbringa dess administrationskostnader samt behovet av en effektivare kontroll över verksamheten, *dels ock* om vidtagande av de åtgärder, vartill denna utredning kan giva anledning.

Till Riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Genom remiss den 8 februari 1935 har försäkringsinspektionen anbefallts att så vitt möjligt före den 15 mars 1935 avgiva yttrande i anledning av motionen nr 249 inom andra kammaren av herr Hermansson angående den allmänna försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder.

Med anledning härav får försäkringsinspektionen anföra följande.

I motionen framhålles till en början att, när de första svenska försäkringsbolagen för några tiotal år sedan började sin verksamhet, försäkringsrörelsen kunde mera betraktas som ett slags social välgörenhet, som uppbars av ideella syftemål, än som en lönande affär för bolagens stiftare och aktieägare.

Detta uttalande torde vila på någon missuppfattning icke endast rörande tidpunkten för de första försäkringsbolagens framträdande utan även i fråga om den utveckling på detta område, som ägt rum. I själva verket har utvecklingen gått i en riktning, som varit motsatt den av motionären angivna. Inom livförsäkringen har sålunda aktieägareintresset i och med införande av vinsträtt för de försäkrade alltmera fått träda i bakgrunden till förmån för de senares intresse. För närvarande uppgår inom den svenska livförsäkringsrörelsen utdelningen till aktieägare och garantier till ett belopp motsvarande endast cirka 2 à 3 procent av den premieåterbäring och vinst, som tillföres försäkringstagarna. I fråga om brandförsäkringen, som på skadeförsäkringens område är den dominerande försäkringsgrenen, har alltmera gjort sig gällande en strävan till främjande av ett effektivt brandskydd, alltså en verksamhet i det allmännas intresse. Detta arbete har i huvudsak bedrivits på tvenne fronter. Å ena sidan hava brandförsäkringsbolagen genom det sätt, varpå premierna avvägas, sökt direkt intressera försäkringstagarna, särskilt de större och då i första hand kommuner och industri-företag, för vidtagande av åtgärder i syfte att minska brandrisken. Å andra sidan har genom samverkan mellan ett antal brandförsäkringsbolag åstadkommits en fortlöpande bearbetning av bolagens skadematerial i syfte att klarlägga de olika brandorsakernas andel i de eldsvådor, som inträffa. Härigenom erhållas värdefulla anvisningar rörande frågan, på vilka punkter den förebyggande brandskyddsverksamheten bör inriktas för att giva bästa möjliga resultat.

Motionären gör vidare gällande, att genom försäkringsbolagens utökande till storfinansiella företag desamma hava förändrats »till rena affärsföretag med främsta uppgift att suga till sig det producerande folkets sparmedel i syfte att använda dessa på ett sådant sätt, att bolagen tillföras största möjliga kapitalvinster». Detta uttalande synes närmast avse livförsäkringsbolagen, vilka förvalta den ojämförligt största delen av de sparmedel, som i form av premier tillföras försäkringsbolagen.

I anslutning till det återgivna uttalandet anser sig försäkringsinspektionen böra erinra om ett förhållande, som ofta förbises och som icke heller motionären synes haft tillfälle att uppmärksamma, nämligen den omständigheten, att livförsäkringsbolagen icke själva bestämma storleken av de premier, som försäkringstagarna hava att erlægga. Grunderna för beräkning såväl av premierna som av de reserver, som bolagen skola pantsätta till sä-

*Allmänna
spörsmdl.*

kerhet för sina förpliktelser gent emot försäkringstagarna, fastställas av Kungl. Maj:t efter försäkringsinspektionens hörande. Priset för det försäkringsskydd, som tillhandahålles av livförsäkringsbolagen, bestämmes sålunda icke av bolagen själva utan av offentlig myndighet.

Enligt gällande lag skola beräkningsgrunderna vara betryggande och alltså innehålla vissa säkerhetsmarginaler. Härvid har försäkringsinspektionen ansett det vara av synnerlig vikt, att säkerhetsmarginalerna avvägas så, att trygghet såvitt möjligt skall kunna beredas försäkringstagarna även vid betydande kastningar i verksamhetens ekonomiska förlopp.

Det är tack vare dessa säkerhetsmarginaler i beräkningsgrunderna som livförsäkringsbolagen kunnat bilda särskilda reserver utöver dem, som direkt motsvara värdet av bolagens förpliktelser. Det kan förtjäna framhållas, att utan dylika extra reserver svårigheter skulle kunna uppstå för bolagen att utbetala de garanterade försäkringsbeloppen, exempelvis under tider av starkt stegrad dödlighet. En stark bekräftelse på lämpligheten av en dylik konsolideringspolitik erbjuder den nuvarande räntesituationen. I saknad av de extra reserver, som livförsäkringsbolagen på grund av det sätt, varpå premierna bestämts, kunnat uppbygga, hade de svenska livförsäkringsbolagen i denna stund förmodligen varit oförmögna att till sitt fulla belopp utbetala försäkringssummorna. Den ytterligare förstärkning av ränteantagandet i beräkningsgrunderna, som Kungl. Maj:t för kort tid sedan beslutat, innebär i själva verket, att den för försäkringstagarnas räkning verkställda pantsättningen måste ökas med icke mindre än cirka 70 milj. kronor. Den omständigheten, att livförsäkringsbolagen befinna sig i en sådan ekonomisk situation, att de i det nuvarande ränteläget kunna ställa dylika belopp till förfogande, är uppenbarligen till försäkringstagarnas fördel. Det är riktigt, såsom motionären framhåller, att livförsäkringsbolagen vuxit ut till vinstgivande storfinansiella företag, men vinsten kommer på ett relativt obetydligt belopp när försäkringstagarna tillgodo och fördelas mellan dessa enligt principer, som likaledes fastställts av Kungl. Maj:t. Att de olika livförsäkringsföretagen vart för sig erhållit en betydande omfattning, trots att deras numerär är betydande, beror på den utveckling, som kommit livförsäkringen till del, och lärer väl icke av någon kunna anses vara av ondo.

Förvaltningskostnaderna.

Vad beträffar motionen i övrigt är det framför allt förvaltningskostnaderna, som äro föremål för motionärens uppmärksamhet. I fråga om livförsäkringen framhålls, att förvaltningskostnaderna äro höga i jämförelse med såväl inkomsterna som utgifterna, och att det först och främst är detta förhållande, som är ägnat att väcka det allmännas intresse för livförsäkringsbolagens affärsverksamhet. Det framhålls vidare, att de sammanlagda kostnaderna för livförsäkringsbolagens förvaltning under de fyra åren 1929—1932 uppgått till icke mindre än 130 milj. kronor eller mer än en femtedel av premieinkomsten under samma tid.

Det är själfvallet en synnerligen svår uppgift att bedöma vilken förvaltningskostnad, som kan anses skälig för livförsäkringsbolag av olika typ, icke minst med hänsyn till de skiljaktigheter i organisation, som påkallas av försäkringsklienteletts olikartade beskaffenhet. I varje fall är detta icke möjligt enbart på grundval av en jämförelse mellan förvaltningskostnaderna och premieinkomsten. Upplysningsvis må nämnas, att förvaltningskostnaderna inom livförsäkringen pläga uppdelas i tre stora huvudgrupper, nämligen anskaffningskostnader, premieuppbördskostnader samt löpande förvaltningskostnader, ofta kallade fond- och riskförvaltningskostnader. Det må dessutom framhållas, att Kungl. Maj:t vid fastställande av beräknings-

grunderna för livförsäkringsbolagen även fixerar storleken av dessa tre grupper av omkostnader.

Bortser man från folkförsäkringen, innehålla beräkningsgrunderna i stort sett följande omkostnadssatser:

anskaffningskostnad: 35 ‰ av nyanskaffad försäkringssumma,
 premieuppbördskostnad: 4 % av försäkringspremien (vid engångspremie
 beräknas icke någon särskild premieuppbördskostnad) samt
 löpande förvaltningskostnad: 1,75 ‰ årligen av försäkringssumman.

I sin årligen utkommande publikation »Enskilda försäkringsanstalter» offentliggör försäkringsinspektionen numera uppgifter, som visa huru livförsäkringsbolagens verkliga kostnader gestalta sig i förhållande till de i grunderna angivna. Dessa uppgifter grunda sig på redogörelser, som det åligger livförsäkringsbolagens aktuarier att årligen upprätta och insända till försäkringsinspektionen, rörande det verkliga förloppet av verksamheten jämfört med de fastställda grunderna. I följande översikt lämnas en sammanfattning av dessa uppgifter.

	Verklig kostnad i % av beräknad		
	åren 1931—1933		
	1931	1932	1933
Anskaffningskostnad	112	113	110
Premieuppbördskostnad	97	89	93
Löpande förvaltningskostnad	85	87	86
Tillsammans	100,4	99,7	98,9

Man finner av denna sammanställning, att de verkliga kostnaderna i sin helhet väl motsvara de enligt grunderna beräknade. Anskaffningskostnaderna hava dock överstigit de beräknade med 10 till 13 %. Det underskott, som härigenom uppkommit, har emellertid utjämnats därigenom, att de verkliga omkostnaderna understigit de beräknade i fråga om premieuppbörd och löpande förvaltning.

Då särskilda omkostnadsantaganden första gången infördes i beräkningsgrunderna för något tiotal år sedan, var det givetvis förenat med betydande svårigheter att riktigt avväga de olika omkostnadssatserna. Det förefanns i själva verket icke någon annan möjlighet än att ungefärligen avpassa dessa satser efter vissa rådande genomsnittskostnader. Under den tid, som sedan förflutit har emellertid ytterligare erfarenhet vunnits rörande förvaltningskostnaderna inom olika livförsäkringsbolag. Det är därför försäkringsinspektionens avsikt att vid den allmänna revision av livförsäkringsbolagens beräkningsgrunder, som under sistlidna år påbörjats, och som torde komma att slutföras under de närmaste två åren, ägna uppmärksamhet bland annat åt frågan beträffande vilka omkostnadsbelopp, som kunna anses skäligen. Vid detta bedömande synes särskilt det sätt, varpå anskaffningsverksamheten är organiserad, böra uppmärksammas. Det förtjänar nämligen framhållas, att, om man bortser från Svenska Personal-Pensionskassan, vilket företag hittills icke redovisat några särskilda anskaffnings- och premieuppbördskostnader, förvaltningskostnaderna för övriga svenska livförsäkringsbolag för direkt försäkring år 1933 fördelade sig på följande sätt:

	Miljoner kronor
anskaffningskostnader	14,4
premieuppbördskostnader	7,3
löpande förvaltningskostnader	9,3
Summa	31,0

För närvarande uppgå sålunda anskaffningskostnaderna, huvudsakligen bestående av provisioner till bolagens ackvisitörer, till över 14 milj. kronor eller nära hälften av samtliga förvaltningskostnader. Vad som i första hand tilldrager sig uppmärksamheten vid en undersökning av anskaffningsapparatens organisation, är det betydande antal personer, som livförsäkringsbolagen ansett lämpligt låta inregistrera såsom ombud. Vid utgången av september månad år 1933 uppgick detta antal till omkring 78 000. Enligt försäkringsinspektionens mening medför denna betydande numerär bestämda olägenheter både för livförsäkringsbolagen, agenterna själva och sist men icke minst för allmänheten.

Det torde vara ovedersägligt, att svårigheterna att upprätthålla en hög kvalitet på nyanskaffningen bliva särskilt stora och ofta oöverkomliga, då antalet med varandra konkurrerande ombud är alltför stort. Bolagen, som insett detta, hava också, särskilt under de båda sista åren, börjat vidtaga åtgärder, bland annat i syfte att reducera ombudens antal. Det ovan angivna antalet ombud hade också ett år senare, eller vid utgången av september månad 1934, reducerats till omkring 66 000. Denna reduktion med cirka 12 000 under loppet av ett år torde emellertid endast vara ett första steg på vägen att nedbringa antalet agenter till mera rimliga proportioner. Försäkringsinspektionen, som i sina båda sista publikationer offentliggjort agenternas antal inom olika grupper av bolag, kommer att fortsätta härmed och med uppmärksamhet följa utvecklingen på detta område.

I fråga om skadeförsäkringen uttalar motionären, efter att hava meddelat vissa omkostnadssiffror för några olika branscher, bland annat, »att den närmaste slutsats, som kan dragas med anledning härav, är, att det på detta område förekommer ett uppenbart och onödigt slöseri med det svenska folkets sparade medel. — — — Om försäkringsverksamheten vore organiserad och ledd på ett ur det allmännas synpunkt klokare och förnuftigare sätt, skulle med andra ord försäkringstagarna kunna köpa den ökade trygghet i olika avseenden, som de sträva uppnå, med betydligt mindre uppoffringar än under nuvarande förhållanden.»

I den mån dessa motionärens uttalanden kunna anses grundade, äro de självfallet förtjänta av alldeles särskild uppmärksamhet. Enligt försäkringsinspektionens mening är det, såsom redan antytts, ett samhällsintresse av första ordningen att tillse, att det försäkringsstydd, som tillhandahålles allmänheten av våra försäkringsbolag, icke belastas med onödiga kostnader. Inspektionen vill emellertid framhålla de betydande svårigheter som även på detta område föreligga, då det gäller att bestämma storleken av de omkostnader, som kunna anses skäligen. Att draga några slutsatser av värde enbart genom en enkel jämförelse mellan förvaltningskostnader och premier på sätt som motionären gör är icke heller här möjligt. I den mån premiesänkningar företagas, exempelvis på den grund, att man erhållit ökad kännedom om riskens storlek, kommer omkostnaden att stiga i förhållande till premien, och detta samtidigt med att förvaltningskostnaderna i realiteten kunna ha sjunkit. Olika exempel kunna anföras härpå.

Det kan möjligen vara just detta förhållande, som givit rum för den av motionären uttalade uppfattningen, att omkostnaderna och därmed också försäkringsavgifterna äro underkastade en fortskridande stegring, varigenom den börda, som pålægges allmänheten, blir allt tyngre. I själva verket förhåller det sig så, att utvecklingen inom flera försäkringsbranscher gått i rakt motsatt riktning. Som exempel kan nämnas, att beträffande svenska bolags direkta brandförsäkring i Sverige försäkringssumman från 1923 till

1933 stigit från 30 till 37 miljarder kronor, medan premieinkomsten samtidigt sjunkit från 55 till 50 miljoner kronor. Även om de anförda siffrorna ej äro fullt jämförbara, med hänsyn bland annat till förekomsten av engångspremier för allframtidförsäkring, giva de dock ett tydligt belägg för en allmän sänkning av premienivån, vilken sänkning till icke ringa del torde hava förorsakats av förbättrade riskförhållanden. Denna förbättring av riskförhållandena torde i sin mån i icke ringa utsträckning böra tillskrivas brandskyddsfrämjande åtgärder från brandförsäkringsbolagens sida, vilka åtgärder emellertid, samtidigt som de möjliggöra en sänkning av premienivån, bidraga till en ökning av förvaltningskostnaderna.

Vad beträffar frågan om förvaltningskostnadernas storlek är dock försäkringsinspektionen för sin del av den uppfattningen, att särskilt inom vissa skadeförsäkringsbranscher icke oväsentliga besparingar på omkostnads-kon-tot kunna göras. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att det inom vissa branscher förekommer en improduktiv verksamhet, som bör avlägsnas. Sålunda inträffar det ej sällan, att arbete och kostnader nedläggas på att överföra försäkringar från en försäkringsinrättning till en annan. En dylik nyanskaffning, som icke på något sätt bidrager till att skapa försäkringsskydd, alldenstund sådant skydd redan fanns, föranleder utbetalande av anskaffningsprovisioner, som kräva en betydande del av första årets premie. En dylik överflyttning av försäkringar mellan de olika bolagens försäkringsbestånd medför med nödvändighet omkostnader, som enligt inspektionens uppfattning måste betraktas såsom i huvudsak obehövlige.

Vissa åtgärder mot dessa tendenser hava vidtagits av bolagen, exempelvis tillämpande av lägre premier vid försäkringsavtal för längre tid och upphävande av olikheten mellan anskaffnings- och förnyelseprovision, såsom skett exempelvis inom brandförsäkringen. Då inspektionen emellertid funnit dessa frågor vara av synnerlig betydelse för befordrandet av en sund utveckling på skadeförsäkringens område, upptog inspektionen spörsmålet om den nämnda improduktiva verksamheten och medlen till dess undanröjande i en särskild skrivelse, vilken tillställdes samtliga skadeförsäkringsbolag under december månad föregående år. Med anledning härför har inom försäkringsbolagen en kommitté tillsatts för frågans behandling, i vilken kommitté ledande personer från olika grupper av bolag inträtt. Det är att förvänta, att resultatet av kommitténs arbete skall verksamt bidra till att främja det ändamål, som detta arbete avser.

Då i motionen även förekomma vissa uttalanden i fråga om försäkringsrörelsens »långt drivna decentralisation och överorganisering» genom existensen av »ett flertal bolag med samma uppgift och verksamhetsfält», må nämnas, att en stark strävan gjort sig gällande att sammanföra flera bolag under enhetlig ledning eller gemensam förvaltning. En sådan strävan har huvudsakligen kommit till uttryck på skadeförsäkringens område. Beträffande åter livförsäkringen bör ej förbises, att en dylik koncentration innebär, att handhavandet av de redan nu stora fonder, som förvaltas av de olika livförsäkringsbolagen, skulle komma att fördelas på allt färre händer.

Slutligen hava i motionen även gjorts vissa uttalanden rörande placeringen av och sättet för användningen av de kapital, som stå under försäkringsanstaltens förvaltning, varvid framhålles, att det ligger både i samhällets och i de enskilda försäkringstagarnas intresse, att dessa kapital placeras på ett betryggande sätt, och att försäkringsbolagens fonder icke användas för syften, som äro ägnade att motverka försäkringsrörelsens eget ändamål. Det göres även gällande, att »en undersökning av dessa förhållan-

*Försäkrings-
bolagens me-
delsförvalt-
ning.*

den skulle med största säkerhet giva till resultat, att de kapitalfonder, det här gäller, icke alltid komma till användning för ändamål, som avse att tjäna försäkringstagarnas och det allmännas intressen, varför en ökad statlig kontroll över försäkringsbolagens medelsplacering således måste anses vara av behovet påkallad».

Anledningen till dessa uttalanden är för försäkringsinspektionen okänd. Motionären synes här alldeles bortse från de faktiska förhållandena beträffande försäkringsbolagens medelsplacering och kontrollen häröver. I fråga om de medel som livförsäkringsbolagen hava att pantsätta till säkerhet för försäkringstagarna, och som utgöra den ojämförligt mest betydande delen av de värden, som förvaltas av försäkringsbolagen, gäller, att de skola redovisas i värdehandlingar, som närmare angivas i 215 § i lagen om försäkringsrörelse. Samtliga dessa värdehandlingar skola förvaras skilda från bolagets övriga tillgångar och under minst två särskilda lås med olika nycklar, av vilka en innehaves av ett av försäkringsinspektionen förordnat ombud. Det åligger bolagen att varje år till försäkringsinspektionen lämna förteckning över samtliga värdehandlingar, som sålunda pantsatts. Riktigheten av förteckningen skall bestyrkas av försäkringsinspektionens ombud. Inom inspektionen undersökes, att de sålunda redovisade värdehandlingarna uppfylla de i lagen föreskrivna villkoren.

Även övriga tillgångar, varöver bolagen förfoga utöver nu nämnda poster, redovisas i detalj årligen till försäkringsinspektionen, som härigenom beredes möjlighet att kontrollera arten av tillgångarna i fråga. I inspektionens årligen utkommande publikation lämnas numera en detaljerad redogörelse för bolagens kapitalplaceringar, varvid bland annat in-teckningslånen underkastats en ingående analys rörande deras läge i förhållande till taxeringsvärdet. Om det visar sig, att bolagens investeringspolitik skulle inrikta sig på placeringar, som av en eller annan anledning icke kunna anses lämpliga, erbjuder redan nu gällande lag möjlighet för försäkringsinspektionen att vidtaga erforderliga åtgärder.

Såsom framgår av det ovan anförda äro för närvarande utredningsarbeten i gång såväl inom livförsäkringens som skadeförsäkringens områden, vilka arbeten äro inriktade på åtgärder, väsentligen sammanfallande med motionens syfte, nämligen att från försäkringsverksamheten avlägsna kostnader, som orsaka en onödig fördyring av denna verksamhet. Under sådana förhållanden synes det lämpligt, att man i första rummet avvaktar resultatet av dessa utredningar och de åtgärder i fråga om försäkringsverksamhetens bedrivande, vartill desamma kunna giva anledning. Vad i motionen anförts beträffande försäkringsbolagens kapitalplacering och medelsförvaltning är enligt inspektionens mening icke heller av den art, att det bör för-anleda någon åtgärd från statsmakternas sida. Med hänsyn härtill anser sig försäkringsinspektionen böra avstyrka bifall till motionen.

Stockholm den 16 mars 1935.

O. A. Åkesson.

Per Hasselrot.

F. v. Krusenstjerna.

Ragnar Wollert.

Till Riksdagens andra kammares fjärde tillfälliga utskott.

Genom remiss den 1 februari d. å. har Svenska Försäkringsföreningen beretts tillfälle att till Riksdagens andra kammares fjärde tillfälliga utskott inkomma med yttrande i anledning av en inom andra kammaren av herr Hermansson väckt och till utskottet hänvisad motion, nr 249, angående den allmänna försäkringsrörelsens organisation och driftsmetoder. På grund härav får Svenska Försäkringsföreningens sakkunnigenämnd, vilken det jämlikt föreningens stadgar tillkommer att å föreningens vägnar avgiva yttrande i frågor av förevarande slag, härmed anföra följande.

I herr Hermanssons motion framhålles inledningsvis, att de svenska försäkringsbolagens verksamhet skulle vara jämförelsevis ny, och att den snabbt skulle hava förändrat karaktär, i det att denna verksamhet från att i begynnelsen hava i viss mån uppburits av ideella syftemål förvandlats till ren affärsrörelse med främsta uppgift att tillföra bolagen största möjliga kapitalvinster.

Med anledning härav anser sig Sakkunnigenämnden att börja med böra framhålla, att försäkringsverksamheten i Sverige har mycket gamla anor. Redan på 1600-talet bildades frivilliga brandstodsföreningar, och under 1700-talet och förra hälften av 1800-talet tillkommo ömsesidiga länsbolag och några av de ännu i dag verksamma större ömsesidiga brandförsäkringsanstalterna. År 1855 — alltså för åttio år sedan — bildades det första svenska försäkringsaktiebolaget, varigenom brandförsäkringen tillfördes nya driftsmetoder och livförsäkring kunde erbjudas allmänheten i en svensk försäkringsanstalt. Inom de därpå följande tre årtiondena fick detta första brand- och livförsäkringsaktiebolag efterföljare såväl inom de anförda branscherna som inom sjöförsäkringen, så att av nu existerande svenska försäkringsaktiebolag icke mindre än tolv varit verksamma i över ett halvsekel. Under samma period utvecklades de ovannämnda ömsesidiga bolagens verksamhet alltmer, varjämte nya ömsesidiga bolag tillkommo inom de skilda branscherna, även i livförsäkring.

Vad så beträffar den riktning, i vilken försäkringsverksamheten utvecklats, förtjänar följande att framhållas.

Försäkringsrörelsens samhälleliga inställning.**A. Livförsäkringsrörelsen.**

Under det att under de första decennierna av livförsäkringsverksamheten aktieägareintresset var dominerande, vann småningom principen om försäkringstagarnas delaktighet i vinsten insteg, och år 1885 hade samtliga bolag, som då bedrovo livförsäkring, övergått till allmän vinsträtt för de försäkrade. Numera finnes ett antal rent ömsesidiga livförsäkringsbolag (utan garantikapital) vid sidan av aktiebolagen och de ömsesidiga bolagen med garantikapital. I dessa senare är utdelningen till aktieägare och garanter mycket liten i förhållande till de belopp, som i form av premieåterbäring och vinst tilldelas försäkringstagarna.

I nedanstående tabell meddelas storleken av livförsäkringsbolagens garanti- och aktiekapital vid början och slutet av femårsperioden 1929—1933 samt utdelning till aktieägare och garanter under samma tid.

Tabell 1.

	Aktie- och garanti- kapital		Utdelning till aktieägare och garantier				
	31/12 1928	31/12 1933	1929	1930	1931	1932	1933
Aktiebolag	3 450 000	3 450 000	367 000	370 000	370 000	350 500	350 500
Ömsesidiga bolag	3 325 000	2 450 000	186 000	152 250	146 000	136 000	126 000
Summa kr.	6 775 000	5 900 000	553 000	522 250	516 000	486 500	476 500

Mot bakgrunden av denna årliga utdelning till aktieägare och garantier, c:a 500 000 kr., är det av intresse att konstatera att premieåterbäringen och vinsten till försäkringstagarna i genomsnitt per år under samma period uppgingo till över 20 miljoner kr. från här ifrågavarande bolag.¹

B. Brandförsäkringsrörelsen.

Ej heller beträffande brandförsäkringsrörelsen kan motionärens åsikt, att det ideella syftet praktiskt taget försvunnit, med fog göras gällande.

Omsorgen om den affärsmässiga driften har hos brandförsäkringens målsmän aldrig skymt blicken för att en brandskada betyder en national-ekonomisk förlust. Tvärtom har detta förhållande i så hög grad varit föremål för bolagens uppmärksamhet, att dessa ansett sig böra i alltjämt ökad omfattning med kraft arbeta på förhindrandet av uppkomsten av brand och på att förringa skadans storlek då brand utbrutit. Denna synpunkt, som på ett tidigt stadium beaktades, blev också grundläggande för den premiepolitik, som den år 1873 av de svenska aktiebolagen bildade Svenska Brand-Tarifföreningen gjorde till sin, och som syftade till att medelst premiesänkningar stimulera försäkringstagarnas intresse för riskförbättring och ökat brandförvar. Härom yttrade riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott i sitt utlåtande med anledning av en år 1913 väckt motion om inrättandet av en Statens brandförsäkringsanstalt:

»Numera är man fullt på det klara med, att det är i både försäkringsgivares och försäkringstagares gemensamma intresse att, så vitt det låter sig göra, söka undanrödja de bristfälligheter i avseende på byggnadssätt, anordningar och eldsläckningsväsen, som kunna vidlåda den försäkrade risken.

¹ I ovanstående tabell ha icke medtagits de tre försäkringsbolag, som samtidigt med livförsäkring bedriva sakförsäkring. Beträffande ett av dessa gäller, att detsamma har en omfattande livförsäkringsrörelse i utlandet. Denna rörelse bedrivs för aktieägarnas räkning. De övriga bägge bolagen ha i stort sett inskränkt sin livförsäkringsverksamhet till Sverige, och det framgår av deras styrelseberättelser direkt, hur stor andel av behållningen å bolagens livförsäkrings- och livränterörelse, som tillfaller bolagens aktieägare. Dessa belopp utgjorde:

1929	Kr. 126 000
1930	> 137 000
1931	> 127 000
1932	> 126 000
1933	> 130 000

De sistnämnda bägge bolagens aktiekapital, vilket emellertid även svarade för bolagens genom brandförsäkringsrörelsen åtagna förpliktelser, utgjorde

den 31/12 1928	Kr. 14 700 000	och
den 31/12 1933	> 17 700 000	

Det nedlägges därför ett betydande arbete på att åstadkomma förbättringar i dessa avseenden, när det gäller äldre etablissement, och att giva anvisningar för att ernå det bästa och ändamålsenligaste skyddet gent emot eldfara, när det är fråga om nya inrättningar. Och vid detta arbete går tarifföreningen i spetsen och erbjuder genom den samlade erfarenheten inom densamma och genom den likformighet i strävandena, som kan åstadkommas i följd av sammanslutningen, ett förträffligt stöd för samtliga medlemmar.»

I samma riktning uttalade sig Försäkringsinspektionen i sitt utlåtande år 1915 över en av herr D. L:son Herne till Chefen för Kungl. Civildepartementet gjord framställning om inrättandet av en statsanstalt för brandförsäkring. Försäkringsinspektionen skrev rörande tarifföreningen:

»Tarifföreningen har enligt försäkringsinspektionens åsikt varit av mycket stor och gagnelig betydelse för den svenska brandförsäkringen. Utan densamma hade denna icke stått på den höga ståndpunkt, som den nu intager. Den har förhindrat att konkurrensen mellan aktiebolagen inbördes urartat genom omotiverade sänkningar av premiesatserna, vilka alltför lätt skulle rubbat bolagens soliditet och givit allmänheten en försäkring, som trots sina låga premier varit dyr i förhållande till sitt verkliga värde. Den har utfört ett energiskt arbete för premiernas avpassande efter riskernas olikhet, ett arbete, av vars resultat även de ömsesidiga bolagen haft stor nytta. Den har även nedlagt ett mycket förtjänstfullt arbete på att intressera försäkringstagarna för att minska brandrisken. Tack vare dess arbete mot osund konkurrens och för bättre tarifiering och bättre brandskydd har premiesatsernas sänkning kunnat göras, i mån som dels riskerna förbättrats genom bättre eldsläckningsväsende och bättre byggnadssätt, dels bolagens styrka ökats på grund av större fonder och större omfattning av verksamheten.»

Likaså anförde Chefen för kommunikationsdepartementet i Statsråd den 9 mars 1923 vid föredragning beträffande Kungl. proposition rörande brandstadga:

»Att märka är härvid, att en rådgivande verksamhet på brandväsendets område redan nu utövas, förutom av brandförsäkringsinrättningarna genom deras inspektörer, av vissa frivilliga sammanslutningar. Sålunda tillhandagår svenska brandskyddsföreningen genom en av föreningen upprättad brandskyddsbyrå allmänheten med råd och upplysningar i brandskyddsfrågor samt utarbetar förslag och avger utlåtanden i brandtekniska ämnen. En ytterligare utveckling av denna byrås verksamhet är givetvis önskvärd, vartill stöd borde kunna påräknas från kommuner, brandförsäkringsbolag eller andra korporationer, vilka närmast hava gagn av föreningen. — — —»

Sådant stöd lämnas i betydande utsträckning av de svenska brandförsäkringsbolagen.

Även genom att i många andra avseenden taga del i strävandena att nedbringa brandskadornas förödande verkningar ha de svenska brandförsäkringsbolagen visat sin vilja och förmåga att verka för det allmänna bästa.

I icke ringa mån är det brandförsäkringsbolagens med åren i allt större utsträckning bedrivna arbete för riskförbättring, brandskydd och ökat brandförsvar som bidragit till att skadorna i förhållande till försäkringsbeloppen fallit. Denna minskning i skadorna ha bolagen ingalunda lämnat obeaktad utan undan för undan sänkt sina premier. Sålunda har medelpremien för ett antal svenska aktiebolag, som redovisa omkring $\frac{3}{4}$ av den av samtliga svenska aktiebolag tecknade svenska direktaffären (d. v. s. dessa bolags sammanlagda premieinkomst för den direkta svenska brutto-

affären i förhållande till motsvarande försäkringssumma), sjunkit från 1913 till 1933 med 30 % och från det första fredsåret 1919 till 1933 med 45 %.¹

Med ovanstående har Sakkunnigenämnden sökt att visa, att den privata försäkringsverksamheten velat inrikta sin utveckling på de samhälleliga synpunkter, vilka på grund av denna verksamhets natur och betydelse böra uppbära densamma.

Försäkringsbolagen och nationalförmögenheten.

Motionären gör gällande, att den privata svenska försäkringsverksamheten nu förfogar över en betydande del av den samlade svenska nationalförmögenheten. För att belysa denna sak må anföras följande:

Enligt Försäkringsinspektionens rapport över enskilda försäkringsanstalter år 1933 utgjorde samtliga svenska försäkringsbolags tillgångar den 31/12 1933 (inkl. läns-, härads- och sockenbolags)	2 760	milj. kr.
Häraf förvarades under Försäkringsinspektionens lås	1 350	milj. kr.
Lån mot säkerhet av livförsäkringsbrev utgjorde	240	» »
Ränte- och kapitalförsäkringsanstalternas reserver, vilka icke äro deponerade men skola placeras i speciella säkerheter enligt försäkringslagens föreskrifter, uppgingo till	100	» » 1 690 » »
Återstoden		1 070 milj. kr.

skulle alltså utgöra vad den privata försäkringsverksamheten förfogar över.

Den svenska nationalförmögenheten är ett tänjbart begrepp, men med utgångspunkt från beståndet av direkt tecknade brandförsäkringar i svenska försäkringsbolag, 38 348 milj. kr., och med tillägg för oförsäkrade, privata och kommunala brandförsäkringsobjekt, markvärdet av privat och kommunal egendom, statens egendom, privata och kommunala kommunikationsmedel, gruvor, nettofordringar å utlandet m. m., torde man, enligt vad en utredning giver vid handen, kunna uppskatta nationalförmögenheten till över 50 miljarder kr. Samtliga svenska privata försäkringsanstalter skulle alltså enligt ovanstående förfoga över omkring 2 % av nationalförmögenheten.

Det förtjänar att framhållas, att av ovanstående belopp, 1 070 milj. kr., allra största delen är sådana tillgångar, som täcka bolagens premie- och skadereserver, försäkringstagarnas premieåterbärings- och vinstfonder, utjämningsreserver, hos ömsesidiga bolag uppsamlade medel, reassuradörers depositioner m. m. Endast ungefär $\frac{1}{6}$ av den ifrågavarande summan motsvarar aktie- och garantikapital, reservfonder, dispositionsfonder och liknande aktieägarnas »egna medel».

Betydelsen av fondering.

Med anledning av motionärens påpekande, att »de gamla under anspråkslösa former bildade bolagen så småningom växt ut till vinstgivande storfinansiella företag», må anföras följande.

¹ För dessa bolag föreligga uppgifter, som möjliggöra beräkning av medelpremien, medan för övriga bolag sådana uppgifter icke finnas.

De svenska försäkringsföretagen ha växt och stärkts genom att de i allmänhet reserverat betydande delar av sina överskott. Medan det för köparen av t. ex. en konsumtionsartikel är en ovidkommande sak, hur stort kapital, som erfordrats för att producera den färdiga varan, är försäkringskyddets värde direkt beroende av försäkringsgivarens soliditet, vilken i synnerhet i en sådan bransch som brandförsäkring, där katastrofskador kunna inträffa, förutsätter en mot rörelsens storlek svarande fondbildning. Men det vore felaktigt att betrakta dessa fonder som en gång för alla för aktieägarna reserverade vinster. Härutinnan må åberopas följande av Försäkringsinspektionen avgivna yttrande (refererat i Regeringsrättens årsbok 1913 mål nr 49), vilket visserligen gällde ömsesidiga brandförsäkringsbolag, men vilket analogivis äger sin tillämpning även å aktiebolagen:

»I det svåra och omtvistade spörsmålet, om och i vad mån det överskott, som uppstår å ett ömsesidigt brandförsäkringsbolags rörelse, bör betraktas såsom vinst, kommer man enligt Försäkringsinspektionens åsikt till det mest rättvisa och med verkliga förhållandet bäst överensstämmande resultatet, om man såsom vinst behandlar endast de besparade medel, ett sådant bolag utdelar bland sina delägare, och möjligen vad bolaget eljest använder till andra ändamål än avsättning för blivande försäkringsbehov. Dylika besparingar, som erhållits därigenom, att under ett större eller mindre antal år bolagets förvaltningskostnader och de brandskadeersättningar bolaget haft att gälda understigit de erlagda försäkringspremierna och bolagets övriga inkomster, kunna icke anses vara i egentlig mening intjänta, så länge, även om de uppgå till ansevärd belopp, i allt fall bolagens ansvarighetssumma, såsom förhållandet städse är, högst väsentligt överstiger desamma. Någon erfarenhet, av vilken man kunde draga den slutsatsen, att fondavsättning i något visst förhållande till ansvarighetssumman vore fullt tillräcklig till försäkringstagarnas trygghet och att alltså överskottet över dessa fonder enligt försäkringstekniska grunder utgjorde verklig vinst, finnes icke och kan måhända aldrig vinnas. Vad erfarenheten visat är, att eldsolyckor inträffa mycket oregelbundet, och det är därför av försiktigheten påkallat, att brandförsäkringsbolag använda besparingar under goda år till att avsätta fonder för mötande av de större förluster, som förr eller senare äro att emotse.»

Försäkringsinspektionen har i ovan återgivna yttrande icke vidrört ett annat ändamål, för vilket en uppläggning av starka egna fonder visat sig utomordentligt betydelsefull, nämligen för att möta de förluster, som kunna uppstå genom oväntade kursfall även å värdepapper av obestriddlig säkerhet. Så har det t. ex. i Förenta Staterna, där den senaste krisen haft ett mer panikartat förlopp än i andra länder, visat sig, att många försäkringsbolag kommo att stå inför ett sammanbrott på grund av att fonder, som under mera normala tider ansågos vara betryggande, vid en kris visade sig otillräckliga.

Antalet nybildade försäkringsbolag.

Vidare förmenar motionären, att »en mångfald nya försäkringsanstalter bildats och genomgått en ännu snabbare utveckling» i riktning mot vinstgivande storfinansiella företag.

Enligt Försäkringsinspektionens rapport över verksamhetsåret 1933 arbetade sagda år i Sverige 45 försäkringsaktiebolag. Av dessa voro

8 uteslutande eller huvudsakligen återförsäkringsbolag,

18 arbetade direkt praktiskt taget uteslutande i en bransch,

19 bedrevó direktförsäkring i Sverige i flera branscher.

I de flesta länder grundades under krigsåren ett stort antal försäkringsbolag. I Sverige uppstodo relativt få sådana. Av de nu verksamma aktiebolagen bildades under perioden 1915—1920 sex, under de 10 följande åren fem och under åren 1931—1933 intet aktiebolag.

Av de 11 aktiebolag, som sålunda tillkommit under de senaste 20 åren, äro

- 3 återförsäkringsbolag,
- 2 kreditförsäkringsbolag,
- 1 skogsbrandförsäkringsbolag,
- 1 resgodsförsäkringsbolag,

4 bolag, som driva direktförsäkring i mer än en bransch, och av dessa äro 3 dotterbolag till äldre företag.

De 11 bolagens aktieägare hava inbetalat 14 410 000 kr. och bolagens samlade egna medel, inklusive å vinst- och förlusträkning kvarstående belopp, utgjorde 31/12 1933 14 645 000 kr. Bolagens samlade premieintäkt för direkt svensk affär är 7 700 000 kr. Ett av bolagen är under avveckling, och det är känt, att i fråga om ett par andra aktieägarna måst tillskjuta medel för att trygga bolagens fortbestånd.

Utöver de 11 alltjämt existerande aktiebolagen bildades under krigsåren ett antal aktiebolag, som sedan likviderat och som vid likvidationen tillfogade aktieägarna betydande förluster.

En jämförelse med Norge och Danmark ger vid handen, att medan i Sverige antalet inhemska aktiebolag, som bedriva direkt brandförsäkringsrörelse i Sverige, år 1933 voro 15 med en premieinkomst för direkt försäkring i Sverige å 25 milj. svenska kronor, voro motsvarande siffror i Norge 45 bolag och 16 milj. norska kronor och i Danmark 33 bolag och 10 milj. danska kronor. För i respektive länder arbetande utländska brandförsäkringsaktiebolag voro motsvarande siffror som följär:

	Antal	Premier
Sverige	24	2,4 millioner sv. kr.
Norge	34	2,7 » n. »
Danmark	46	3,1 » d. »

Under de senaste 20 åren hava i Sverige utom aktiebolagen bildats ett antal ömsesidiga bolag, flertalet av ringa omfattning.

Försäkringsbolagens förvaltningskostnader.

I anledning av motionärens uttalande rörande försäkringsbolagens förvaltningskostnader vill Sakkunnigen nämnden anföra följande.

A. Livförsäkringsbolagens förvaltningskostnader.

Livförsäkringsbolagens förvaltningskostnader kunna ej bedömas på det enkla och schematiska sätt som gjorts i motionen. Motionären försöker att med ledning av förvaltningsutgifter, premieinkomst samt utbetalningar för försäkringsfall och återköp bedöma förvaltningskostnadernas storlek i förhållande till rörelsens omfattning. Han har emellertid därvid utelämnat flera för jämförelsen betydelsefulla poster. Uppgift om bolagens inkomst av kapital får ej lämnas ur räkningen, eftersom i förvaltningskostnaderna ingå bolagens kostnader för fondförvaltningen. På utgiftssidan böra alla försäkringsprestationer uppföras, alltså även ökning av försäk-

ringsfonden, som ha karaktär av en uppskjuten försäkringskostnad, och medel, som disponerats för premieåterbäring och vinst. Nämnden förbiser icke, att försäkringsfonden delvis är beräknad efter bruttometod, och således inrymmer en utjämning i tiden av förvaltningskostnaderna, vilken utjämning dock till sitt belopp är så pass obetydlig, att den icke förrycker jämförelsen.

Om man på detta sätt kompletterar de i motionen lämnade uppgifterna, blir uppfattningen om den roll, förvaltningskostnaderna spela, en helt annan.

Tabell 2. De svenska livförsäkringsbolagen åren 1929—1933.

Alla siffror angivna i 1 000-tal kronor.

	1929	1930	1931	1932	1933
Premieinkomst	135 345	151 705	152 037	158 851	173 081
Inkomst av kapital	59 351	64 505	64 754	70 092	72 871
Utbetalningar för försäkringsfall	57 994	59 684	64 124	69 630	70 356
Utbetalningar för återköp	8 453	8 108	10 029	13 356	15 692
Ökning av premiereserv för direkt försäkring och av bolagen avsatt ersättningsreserv	68 781	80 305	77 089	77 196	91 043
För premieåterbäring och vinst disponerade medel	22 506	24 255	24 120	23 760	23 336
Summa försäkringskostnader	157 734	172 352	175 362	183 942	200 427
Förvaltningskostnader	29 186	30 858	31 141	31 563	31 506
Förvaltningskostnader i % av försäkringskostnader	18,5 %	17,9 %	17,8 %	17,2 %	15,7 %

För att erhålla en uppfattning om hur förvaltningskostnaderna fördela sig på utgifter för anskaffning, premieuppbörd samt risk- och fondförvaltning, återges en uppdelning av omkostnaderna för år 1933 enligt Försäkringsinspektionens berättelse.

I 1 000-tal kronor

Anskaffningskostnader	14 363
Premieuppbörds-kostnader	7 314
Risk- och fondförvaltningskostnader	9 829

Summa 31 506

Som synes dominera anskaffningskostnaderna. Förklaringen härtill är, att det svenska livförsäkringsväsendet fortfarande kraftigt expanderar, under vilket skede anskaffningskostnaderna i förhållande till rörelsens omfattning äro högre, än sedan verksamheten blivit mera stationär.

De hittills anförda siffrorna giva en alltför grov uppskattning om de verkliga förvaltningskostnaderna, som i hög grad variera med olika försäkringsformer. För att erhålla en klarare bild av läget måste man gå till bolagens av Konungen fastställda grunder. Omkostnadsantagandena i de grunder, som från och med 1935 gälla för stor försäkring, belysas för några typiska försäkringsformer i efterföljande tabell.

Evalveringen av anskaffningskostnaderna i procent av årspremien hänfö sig till försäkring, som fullföljes till dödsfall eller utlupen försäkrings-tid. Upphör försäkringen tidigare, blir procentsatsen högre. Denna anmärkning gäller även tabell 4.

Tabell 3. Förvaltningskostnaderna i procent av tariffpremien
(enligt grundernas omkostnadsplan).

Stor försäkring. 1935 års grunder.

	Inträdes- ålder	Anskaff- ningskost- nad	Premieupp- börds-kostnad	Risk- o. fond- förvaltnings- kostnad	Summa
A. Blandad liv- och kapitalförsäkring att utfalla vid 60 år.					
Årspremie under försäkrings- tiden	20 år	8,7	4,0	8,7	21,4
	40 »	5,6	4,0	3,7	13,3
Engångspremie	20 »	9,1		9,1	18,2
	40 »	5,8		3,9	9,7
B. Livstidsförsäkring.					
Årspremie under försäkrings- tiden	20 »	10,4	4,0	11,4	25,8
	40 »	7,3	4,0	6,4	17,7
Engångspremie	20 »	10,8		11,8	22,6
	40 »	7,6		6,6	14,2
C. Överlevelseränteförsäkring och försäkring för livsfall.					
Årspremie					5,66
Engångspremie					3,85

Förvaltningskostnaderna i folkförsäkring äro högre än i stor försäkring beroende dels på lägre försäkringssummor, dels på att inkassering och beståndsvård kräva särskilda anordningar. Omkostnadsantagandena i folkförsäkring belysas i efterföljande tabell 4.

Vid studiet av omkostnadssiffrorna för årspremier bör observeras, att premiebetalningen ofta fullgöres genom halvårliga eller kvartårliga inbe-

Tabell 4. Förvaltningskostnaderna i procent av tariffpremien
(enligt grundernas omkostnadsplan).

Folkförsäkring. 1935 års grunder.

Samtliga siffror gälla årspremie under försäkringstiden.

Inträdesålder	Anskaffnings- kostnad	Premieuppbörds- kostnad	Risk- och fond- förvaltnings- kostnad	Summa
A. Blandad liv- och kapitalförsäkring att utfalla vid 50 år.				
20 år	7,0	9,5	4,7	21,2
40 »	4,5	9,5	1,4	15,4
B. Blandad liv- och kapitalförsäkring att utfalla vid 60 år.				
20 år	8,1	9,5	6,3	23,9
40 »	5,5	9,5	2,9	17,9
C. Livstidsförsäkring.				
20 år	9,4	9,5	8,1	27,0
40 »	7,0	9,5	4,7	21,2

talningar — folkförsäkringsbolagen tillämpa dessutom månadspremier och ett bolag även veckopremier — med en av betalningssättet betingad premieförhöjning.

Att de svenska livförsäkringsbolagen inrättat sig efter den av Konungen fastställda omkostnadsplanen, bestyrkes av efterföljande tabell 5.

Tabell 5. Sammanställning av aktuariernas redogörelser angående de enligt grunderna beräknade och de verkliga förvaltningskostnaderna
(omfattande större delen av bolagens bestånd).

Alla siffror angivna i 1 000-tal kronor.

	Beräknad kostnad	Verklig kostnad	Skillnad	Verklig kostnad i % av beräknad
1931.				
Anskaffningskostnader	10 597	11 836	— 1 239	111,7
Premieuppbördskostnader	5 585	5 395	190	96,6
Risk- och fondförvaltningskostnader	6 185	5 254	931	84,9
Tillsammans	22 367	22 485	— 118	100,4
1932.				
Anskaffningskostnader	10 325	11 708	— 1 383	113,4
Premieuppbördskostnader	5 915	5 283	632	89,3
Risk- och fondförvaltningskostnader	6 232	5 415	817	86,9
Tillsammans	22 472	22 406	66	99,7
1933.				
Anskaffningskostnader	10 666	11 771	— 1 105	110,4
Premieuppbördskostnader	6 017	5 603	414	93,1
Risk- och fondförvaltningskostnader	6 542	5 596	946	85,5
Tillsammans	23 225	22 970	255	98,9

Den stora skillnaden mellan förvaltningskostnadssiffrorna i tabell 5 och tabell 2 beror därpå, att för en större eller mindre del av de olika bolagens försäkringsbestånd en äldre typ av grunder gälla, för vilka icke någon detaljerad omkostnadsplan förefinnes, och vilka till följd härav icke kunnat medtagas i aktuariernas jämförelser.

Ehuru man på grundval av det ovan lämnade siffermaterialet finner, att motionärens sammanställningar rörande de svenska livförsäkringsbolagens förvaltningskostnader icke äro representativa, måste man å andra sidan vitsorda, att på grund av livförsäkringens stora sociala betydelse det är en synnerligen viktig angelägenhet att söka nedpressa omkostnaderna. Livförsäkringsbolagen själva hava också uppmärksammat denna fråga och vidtagit gemensamma åtgärder för omkostnadernas nedbringande.

Vad beträffar den i motionen påtalade höjningen av livförsäkringsbolagens premier, skall här erinras om följande. Enligt lagen om försäkringsrörelse må räntefoten icke väljas högre än som med hänsyn till kända förhållanden kan anses för framtiden betryggande». I de grunder, enligt vilka premierna före år 1935 voro beräknade, hade räntefoten satts lika med 4 %. För fyllandet av lagens fordran ha livförsäkringsbolagen verkställt omräkning av sina premier efter en lägre räntefot: för stor försäk-

ring provisoriskt 3,5 och för folkförsäkring mera definitivt 3,25 %. Då alla bolag inom samma grupp stått inför samma situation, har omräkningen företagits samtidigt. De nuvarande premierna böra, särskilt i stor försäkring, där räntefoten satts till 3,5 %, betraktas som provisoriska och torde komma att ytterligare höjas, om räntenedgången blir bestående. Det torde f. n. vara utslutet, att något bolag skulle kunna erhålla stadfästelse av grunder, som giva lägre premier än de från och med år 1935 tillämpade.

B. Brandförsäkringsbolagens förvaltningskostnader.

De av motionären anförda siffrorna för brandförsäkringsbolagens kostnader omfatta såväl de direkttecknande bolagen som återförsäkringsbolagen. Då de sistnämndas affär endast i ringa grad berör försäkringstagarna, lämnas siffrorna för dessa bolag i det följande utan avseende.

Brandförsäkringsaktiebolagens affärer av tre slag.

De direkttecknande aktiebolagens verksamhet omfattar dels direkt affär i Sverige, dels direkt affär i utlandet, dels ock ingående återförsäkringsaffär, vilken praktiskt taget i sin helhet härflyter från utlandet. Motionärens siffror hänföra sig till den andel av alla dessa tre slag av affärer, som bolagen behålla för egen räkning. Vad som ovan sagts om återförsäkringsbolagens affär, gäller i än högre grad om de direkttecknande bolagens ingående återförsäkringsaffär och även beträffande dessa bolags utländska direktaffär, något som bäst torde klarläggas genom följande upplysning.

Inom bägge sistnämnda slagen av affärer ägde under åren 1932 och 1933 mycket stora förändringar rum på grund av de två största svenska aktiebolagens omläggning av sin amerikanska rörelse. Denna omläggning var huvudsakliga anledningen till att den totala premieintäkten för aktiebolagens direkta affär i utlandet sjönk från 14 737 000 kr. år 1932 till 3 531 000 kr. år 1933, medan samtidigt den totala ingående återförsäkringsaffären rörde sig i motsatt riktning med en ökning i premierna från 23 451 000 kr. till 26 804 000 kr. I Förenta Staterna, där premienivån är fyra à fem gånger högre än i Sverige, äro trots detta kostnaderna i procent av premierna ungefär en och en halv gånger den svenska kostnadsprocenten. Förändringarna i den amerikanska rörelsen återspegla sig i en minskning av de svenska direkttecknande aktiebolagens totala förvaltningskostnader brutto från 1932 till 1933 med 3 460 000 kr. Om motionären utsträckt sin undersökning till att omfatta även år 1933, skulle han funnit, att den av honom åberopade siffran 43 % för de direkttecknande aktiebolagen skulle ha sjunkit till 39,7 % för år 1933. Därest den nyssnämnda amerikanska omläggningen icke påverkat även 1933 års bokslut, hade de på detta sätt beräknade förvaltningskostnaderna fallit med ytterligare ett par procent. Men de svenska försäkringstagarnas kostnader för sina försäkringar ha på intet sätt påverkats av dessa för bolagen i övrigt avseende betydelsefulla åtgärder i utlandet.

Det har varit nödvändigt att klargöra ovanstående, alldenstund det ju är av vikt, att icke andra siffror medtagas vid bedömningen av kostnaderna än de som beröra de svenska försäkringstagarna, nämligen de som avse den direkta svenska bruttoaffären.

Huru böra omkostnaderna mätas?

Frågan, huru omkostnaderna i ett brandförsäkringsbolag rätteligen böra mätas, är av mycket komplicerad natur. De provisioner, som utbetalas till ombuden och som utgöra ersättning icke blott för anskaffandet och förnyelse av försäkringar utan också i allmänhet för det därmed förenade arbetet med utskrivning av försäkringsbrev, bokföring m. m., utgå i förhållande till premierna. Övriga kostnader, de s. k. centrala omkostnaderna, vilka inbegripa löner, pensioner, hyror, trycksaker, porto, inspektionskostnader m. m., äro mera beroende av storleken av försäkringssumman, antalet försäkringsbrev och försäkringens art än av premiens storlek. För att klargöra detta, kan man tänka sig det fallet att ett bolag tecknar brandförsäkring å två risker av samma beskaffenhet men belägna å skilda, intill varandra belägna orter. Försäkringssumman är densamma i bägge fallen, men med hänsyn till brandsläckningsförhållandena är premien för den ena risken dubbelt så hög som för andra. De centrala omkostnaderna äro i bägge fallen lika stora, vilket innebär, att av den lägre premien en större del åtgår till omkostnaderna i sin helhet än vad fallet är vid den högre premien. Med andra ord omkostnadsprocenten blir högre för den försäkring som drager den billigare premien, än för den som betingar den högre premien, då kostnaderna ses i förhållande till premien. Redan härav inses, att man icke kan anse premien ensam som en riktig mätare av omkostnaderna. Ännu bättre torde man förstå det felaktiga i en dylik metod, om man tänker sig, att ett bolag skulle för hela sitt bestånd nedsätta premien till hälften. Tänker man sig, att beståndet uppgår till 1 miljard, att före sänkningen premieinkomsten uppgår till 2 miljoner och kostnaderna till 600 000 kr., varav provisionerna, som antagas utgå med 10 %, utgöra 200 000 kr., får man följande resultat:

Under ett år tecknad försäkringssumma	Medel-premie ‰	Premie-inkomst	Kostnader inkl. provisioner	% av premier	‰ av försäkrings-summan
1. 1,000,000,000	2	2 000 000	600 000	30	0,6
2. 1,000,000,000	1	1 000 000	500 000	50	0,5

Av det sagda torde tydligt framgå, att motionärens metod att, genom att ställa kostnaderna i relation enbart till premierna, draga slutsatser angående kostnadernas skälighet är missvisande. Vill man söka draga slutsatser av dylika förenklade omkostnadssiffror — det må sedan vara i procent av premierna eller i promille av försäkringssumman — så bör man enligt Sakkunnigenämndens mening gå fram med försiktighet.

Kostnaderna i procent av premierna.

Då emellertid kostnadernas relation till premierna giver ett uttryck för hur stor del av de årligen inbetalade premierna, som åtgår till förvaltningskostnader, vill Sakkunnigenämnden även söka visa, hur stor del av de av svenska försäkringstagarna erlagda bruttopremierna, som åtgår för sådana omkostnader. Man är emellertid då hänvisad till att göra vissa antaganden, enär Försäkringsinspektionens rapport icke möjliggör utskiljandet av den direkta, utländska affärens andel i provisioner och »övriga kostnader», ej heller den ingående återförsäkringsaffärens andel i »övriga kostnader».

Vissa från förutnämnda omläggning av försäkringsaffären i Förenta Staterna i 1933 års siffror innefattade kostnader betraktas i detta sammanhang som tillhörande den ingående återförsäkringsaffären. Medräknandet av kostnaderna för den direkttecknade utländska affären i den direkta svenska affärens siffror torde därefter icke i väsentlig grad påverka kostnaderna för denna senare affär, därest man tager i betraktande året 1933. Sistnämnda år utgjorde nämligen den direkta affären i utlandet endast $\frac{1}{8}$ av den totala direkta affären mot $\frac{1}{3}$ året förut.

Den ingående återförsäkringsaffärens kostnader äro huvudsakligen provisioner. Med hänsyn till i föregående stycke åsyftade amerikanska omkostnader torde man vara berättigad att för året 1933 räkna med att »övriga kostnader» för den ingående återförsäkringsaffären voro 5 % av premieinkomsten för denna affär, 26 804 000 kr.

Man erhåller då med ledning av Försäkringsinspektionens rapport över verksamhetsåret 1933 följande siffror:

Bruttopremier direkt försäkring	Kr. 28 471 000	
Provisioner » »	» 3 411 000 = 12 %	
» Övriga kostnader »	Kr. 7 514 000	
Avgår 5 % å Kr. 26 804 000	» 1 340 000	» 6 174 000 = 21,7%
		<u>Kr. 9 585 000 = 33,7%</u>

Av premierna för aktiebolagens direkta svenska bruttoaffär skulle alltså 33,7 % gå till kostnader.¹ Denna siffra förtjänar emellertid några kommentarer.

Såsom tidigare framhållits, hava brandförsäkringsbolagen nedlagt ett stort arbete på att skipa rättvisa mellan försäkringstagarna, så att de premier var och en erlägger må svara mot den risk han försäkrar, liksom även på att intressera försäkringstagarna för riskförbättringar. Dessa strävanden förutsätta emellertid en med skilda slag av industriell och merkantil verksamhet förtrogen personal och utföras därför av högt kvalificerade tjänstemän. De utgifter, som äro förenade härmed, liksom även utgifterna för det omfattande arbete, som aktiebolagen i samarbete med de större ömsesidiga bolagen nedlägga å det förebyggande brandskyddet i landet över huvud, äro givetvis inbegripna i den ovannämnda kostnads-siffran.

Det bör dessutom påpekas, att förenämnda kostnadssiffra, 33,7 %, inbegriper större delen av de med finansförvaltningen förenade omkostnaderna liksom också de centrala kostnaderna för skaderegleringarna, vilka senare i Försäkringsinspektionens rapport icke medräknas bland de i skadorna innefattade skaderegleringskostnaderna.

Kostnaderna i promille av försäkringssumman.

Ehuru Sakkunnigenämnden anser, att man bör vara mycket försiktig, när det gäller att draga några slutsatser av kostnadssiffror, som framkommit genom att kostnaderna sättas i förhållande till exempelvis premien eller försäkringssumman, så torde dock till ytterligare belysande av omkostnadsproblemet inom svensk brandförsäkring följande få anföras.

¹ En undersökning av kostnaderna, som gjorts på basis av uppgifter lämnade av de förut åsyftade aktiebolag, vilkas affär representerade ungefär $\frac{3}{4}$ av aktiebolagens totala svenska bruttoaffär, giver vid handen, att kostnaderna för dessa bolag voro 33,3 %, en siffra vilken alltså mycket nära överensstämmer med den ovan beräknade.

Av kostnaderna för den svenska direkta bruttoaffären utgöra enligt ovanstående sifferuppställning ungefär $\frac{1}{3}$ provisioner och $\frac{2}{3}$ centrala omkostnader. Provisionsutgiften stiger och faller med premieinkomsten, under det att de centrala omkostnaderna äro mindre känsliga för premiernas storlek. Skulle premieminskningen i sin helhet bero på sänkning av premiesatserna, komma de centrala omkostnaderna att utgöra en större del av de totala kostnaderna. Deras storlek är som förut nämnts mera beroende av antalet försäkringar, försäkringssummans storlek, försäkringens art o. dyl.

För att kunna bedöma de svenska brandförsäkringsbolagens kostnader kräves därför, att man äger ingående kännedom om huru affären utvecklats. De häri tidigare åsyftade svenska brandförsäkringsaktiebolagen, vilkas affär representerade omkring $\frac{3}{4}$ av de svenska aktiebolagens direkta brandaffär i Sverige, tecknade sammanlagt en försäkringssumma å

1913	4,3	miljarder kr.
1919	9,5	» »
1933	11,3	» »

Deras häremot svarande premieinkomster voro

1913	10,1	miljoner kr.
1919	28,2	» »
1933	18,4	» »

Medan de årligen tecknade ansvarsbeloppen alltså oavbrutet stigit och 1933 utgjorde 263 % av 1913 års siffra, hade premieinkomsten under motsvarande tid, efter en tillfällig stark stegring efter kriget, ökat till 182 %. Medelpremien föll, som förut nämnts, med 30 % och räknat från 1919 med 45 %.

Mätas nu de ifrågavarande brandförsäkringsaktiebolagens kostnader i promille av försäkringssumman, så finner man, att de ökades från 1913 till 1919 med 23 %. I huvudsak är denna ökning att hänföra till den av svenska kronans fall förorsakade dyrtiden. Ökningen har sedermera helt bortarbetats, så att kostnaderna per tusen kronor försäkringssumma år 1933 voro desamma som 1913, oaktat levnadskostnadsindex år 1933 var mer än 50 % högre än 1913. Detta innebär, att omkostnaderna per tusen kronors brandförsäkringskydd relativt sett fallit.

En närmare analys av bolagens förvaltningskostnader torde sålunda visa, att motionärens påståenden, att dessa kostnader blivit dyrare och att den ekonomiska börda, som i form av högre försäkringsavgifter pålægges den stora allmänheten, blir tyngre, icke äro med rätta förhållandet överensstämmande.

De större ömsesidiga brandförsäkringsbolagen.

För de större ömsesidiga bolagen redovisas för 1933 en bruttopremie för direkt svensk affär å 12 724 000 kr. Provisionerna för denna affär utgjorde 1 434 000 kr., och »övriga kostnader», med avdrag för ingående återförsäkringsaffär med 3 % av premierna för denna, belöpte sig till 3 338 000 kr. (Någon direkt affär i utlandet bedrevs ej av dessa bolag). Sammanlagda kostnader uppgingo alltså till 4 772 000 kr. eller 37,5 % av premierna. Denna siffra säger dock ingenting om den verkliga kostnadsprocenten i förhållande till försäkringsavgifterna, då vissa av dessa bolag i mycket stor utsträckning bedriva allframtidförsäkring och de till sin natur med premier likställda räntorna å allframtidfonden icke inkluderats

bland premier i Försäkringsinspektionens rapport. Betydelsen härav framgår, om man som exempel anför, att det största av de bolag, vilkas huvudsakliga affär är allframtidförsäkring, för 1933 hade totala förvaltningskostnader å 354 000 kr. och en premieinkomst å 334 000 kr. men därjämte en avkastning av allframtidsfonden, som, beräknad efter 4 %, utgjorde 1 600 000 kr.

På grund av den stora allframtidrörelsen kan heller icke kostnaderna i promille av försäkringssumman giva något adekvat uttryck för gruppen av större ömsesidiga bolag i dess helhet. I själva verket förhåller det sig så att utvecklingen i kostnadshänseende för de större ömsesidiga bolagen gått i samma riktning som för aktiebolagen.

Mindre, ömsesidiga bolag.

Den av motionären angivna kostnadssiffran för de mindre, ömsesidiga bolagen, 18 % av premierna, är låg i förhållande till aktiebolagens och de större, ömsesidiga bolagens av motionären anförda siffror och torde framstå som låg, även om jämförelsen göras enbart med de två sistnämnda bolagsgruppernas direkta svenska bruttoaffär. Men det bör observeras, att flertalet av de mindre, ömsesidiga bolagens affär är så artskild från aktiebolagens och de större ömsesidigas, att en jämförelse med kostnadsprocenterna som grund blir missvisande.

Medan aktiebolagen och flertalet större ömsesidiga bolag ha hela landet till sitt verksamhetsfält med den större riskutjämning men också de högre kostnader, som därav följa, äro de mindre, ömsesidiga bolagens verksamhetsfält lokala. De omfatta i några fall ett län men i de ojämförligt flesta fallen endast ett härad eller en socken. De smärre, ömsesidiga bolagens försäkringsbestånd äro sammansatta så gott som uteslutande av till sin karaktär ensartade, enkla risker, å vilka försäkringarna till skillnad mot t. ex. de stora industriförsäkringarna föga och sällan förändras.

Tarifferingen är på grund av de små skillnaderna i riskerna mycket enkel.

Uppdraget att representera ortens brandstodsbolag anses som ett förtroendeuppdrag och är ofta, till och med för vissa länsbolag, helt eller praktiskt taget helt oavlönat.

Inkassering av premierna sker i stor utsträckning å debetsedlarna.

Kontoren äro oftast belägna å platser av lägre dyrortsgrad, varför löner och hyror bli låga.

Det är emellertid av intresse att med ett exempel visa, att, då rörelsen förlorar sin utpräglad lokala karaktär, omkostnaderna stiga. Med fortsatt reservation för jämförelsegrundens riktighet må nämnas, att omkostnaderna för de två största länsbolagens sammanlagda affär år 1933 uppgingo till omkring 29 % av premierna och därmed kommit nära de större bolagens motsvarande procentsiffror.

C. Övriga försäkringsgrenar.

Beträffande övriga försäkringsgrenar innehåller herr Hermanssons motion efterföljande tabell 6 avseende år 1932.

Med utgångspunkt alltjämt, här liksom i fråga om liv- och brandförsäkring, från det antagandet, att motionärens intresse avser de svenska försäkringstagarnas kostnader för deras försäkringar, har här nedan en annan uppställning gjorts, i vilken all ingående återförsäkringsaffär utskilt från ovanstående siffror. Vidare har i stället för den av bolagen behållna affären

Tabell 6.

Försäkringsgrupp	Premieinkomst	Förvaltningskostnader
	Kr.	Kr.
Svenska bolags sjöförsäkringar	17 310 407	5 714 582
» » automobilförsäkringar	17 327 548	5 226 438
» » ansvarsförsäkringar	3 074 247	1 391 940
» » inbrottsförsäkringar	2 147 850	1 000 461
» » maskinförsäkringar	615 643	242 007

angivits de direkttecknande svenska bolagens direkta bruttoaffär. På grund av den utländska direktaffärens jämförelsevis ringa omfattning i dessa branscher och svårigheterna att utröna kostnaderna för densamma har den inräknats i den svenska direktaffären. Förvaltningskostnaderna hava beräknats så, att i Försäkringsinspektionens rapport upptagna »övriga kostnader» minskats med 5 % av premierna för den ingående återförsäkringsaffären i sjöförsäkring och med 3 % i övriga branscher.

Tabell 7. Direkta bruttoaffären.

Försäkringsgrupp	Premieinkomst	Förvaltningskostnader
	Kr.	Kr.
Svenska bolags sjöförsäkringar	23 034 000	4 324 000
» » automobilförsäkringar	20 762 000	5 941 000
» » ansvarsförsäkringar	2 801 000	1 260 000
» » inbrottsförsäkringar	2 082 000	974 000
» » maskinförsäkringar	1 166 000	415 000

Till skillnad mot brandförsäkringen, som, enligt vad tidigare påpekats, har mycket gamla anor, äro de i ovanstående uppställning angivna branscherna med undantag av sjöförsäkringen av jämförelsevis nytt datum. För att anföra ett exempel hade intet enda av de svenska bolag, som nu bedriva automobilförsäkring, upptagit denna bransch i dess nuvarande form förrän år 1915. Såsom alltid är fallet, då en ny verksamhetsgren upptages, ha också för dessa nya försäkringsbranscher vissa icke obetydliga kostnader varit erforderliga för utbredning av kännedom om deras innebörd och omfattning. Undantages automobilförsäkringen, äro ju specialbranscherna ännu av jämförelsevis ringa storleksordning, och mycket arbete kräves alltså för att upplysa den stora allmänheten i fråga om dessa försäkringsgrenar.

Inom vissa av dessa branscher, t. ex. inbrottsförsäkringen, är antalet risker mycket stort, medan premien per försäkring i genomsnitt är ringa, något som måste inverka å kostnadsnivån.

I fråga om brandförsäkringen har framhållits, att vissa centrala skaderegleringskostnader ingå i förvaltningskostnaderna. I brandförsäkring är antalet skador jämförelsevis lågt, men de ha ofta en mycket invecklad natur och uppgå till betydande belopp. I de här berörda branscherna äro skadorna i allmänhet icke stora per skadefall, men antalet är i stället i flertalet branscher utomordentligt högt. Inom automobilförsäkringen, som är den dominerande grenen, uppgår sålunda skadefrekvensen vid vagnskadeförsäkring inom vissa grupper till 70 % (70 skador per 100 årsför-

säkringar). De centrala kostnaderna för skaderegleringarna, vilka, liksom vid brandförsäkringen är fallet, kräva en specialutbildad personal, utgöra till följd därav inom dessa branscher en mycket betydande del av de totala förvaltningskostnaderna.

Om kostnaderna för några av de ifrågavarande »småbranscherna» av ovan anförda skäl hållit sig jämförelsevis höga, får man icke desto mindre här liksom vid brandförsäkringen en ofullständig bild, om man mäter dem med premieinkomsterna, och om, såsom även här är förhållandet, medelpremien är stadd i fallande. Som ett exempel å den fallande medelpremien må anföras, att i inbrottsförsäkringen medelpremien per tusen kronor försäkringssumma sjunkit, med 1919 års medelpremie som utgångspunkt:

1923	med	19	%
1928	»	46	%
1933	»	50	%

I ansvarighetsförsäkring utgjorde medelpremien per tusen kronor försäkringssumma år 1933 endast 42 % av medelpremien år 1923.

Ser man kostnaderna i förhållande till ansvarsbeloppen, kan en vikande tendens konstateras även vid »småbranscherna». Sålunda visar t. ex. inbrottsförsäkringen en nedgång i omkostnaderna per tusen kronor försäkringssumma från 1919 till 1933 med 43 %.

I motsats till dessa jämförelsevis nya branscher står sjöförsäkringen med mera stabiliserade arbetsmetoder och lägre omkostnader. Jämför tabell 7 å sid. 21.

Då småbranscherna började bedrivas, saknade man erfarenhet beträffande skadornas och kostnadernas storlek. Klokheten bjöd därför, att man tillmätte premierna synnerligen försiktigt. Alltefter det man vunnit erfarenhet, ha premierna kunnat sänkas. Särskilt under de allra senaste åren har denna sänkning ägt rum i ökad takt, sedan bolagens affär utvecklats så, att en statistik kunnat uppgöras, baserad på tal tillräckligt stora, för att man därav skulle våga draga några slutsatser. Sålunda skedde icke oansenliga reduceringar under fjolåret inom vissa branscher, och arbete pågår för närvarande med revision nedåt av tarifferna inom andra branscher.

Liksom Sakkunnigenämnden ej kunnat dela motionärens uppfattning om en fördyring av förvaltningskostnaderna inom liv- och brandförsäkringen, måste Nämnden även i fråga om de nu berörda försäkringsgrenarna bestrida, att någon sådan fördyring äger rum.

Placeringen av försäkringsbolagens tillgångar.

A. Samtliga bolag.

Beträffande placeringen av bolagens tillgångar instämmer Sakkunnigenämnden tillfullo i motionärens yttrande, att

»det ligger både i samhällets och i de enskilda försäkringstagarnas intresse, att dessa kapital placeras på ett betryggande sätt och att försäkringsbolagens fonder icke användas för syften, som äro ägnade att motverka försäkringsrörelsens eget ändamål».

Upplysning om, huru bolagens tillgångar placerats, kan erhållas ur Försäkringsinspektionens rapport för 1933. Enligt denna voro samtliga försäkringsbolags medel vid sagda års slut placerade på följande sätt:

	1 000 kronor	%
Kassa och banktillgodohavanden	152 951	5,6
Obligationer	839 996	30,4
Svenska kommunlån	169 265	6,1
» inteckningslån	804 307	29,1
Övriga värdehandlingar	143 749	5,2
Lån mot säkerhet av försäkringsbrev	237 502	8,6
Fastigheter	74 535	2,7
Värdet av återförsäkrarens ansvarighet	187 527	6,8
Övriga tillgångar	152 813	5,6
	2 762 645	100,0

Mera detaljerade uppgifter om bolagens medelplacering återfinnas i Försäkringsinspektionens rapport för år 1933.

B. Livförsäkringsrörelsens tillgångar.

För livförsäkringsrörelsen, som förvaltar den vida övervägande delen av försäkringstagarnas medel, och för vilken trygghetsmomentet i första rummet måste sätta sin prägel å placeringarna, återgivas här följande siffror rörande fördelningen av livbolagens räntebärande tillgångar vid utgången av år 1933.

1. *Fastigheter* med ett bokfört värde av 46 milj. kr., utgörande 91 % av taxeringsvärdet.¹

2. *Obligationer*, vilkas bokföringsvärde, 632 milj. kr., uppgick till 88 % av marknadsvärdet, fördelade sålunda:

Svenska stats- och statsgaranterade obligationer	153 milj. kr.		
» hypoteksinrättningars d:o	177	»	»
» kommun- och kommungaranterade d:o	73	»	»
» industri- och övriga d:o	156	»	»

Danska och norska obligationer, till väsentlig del erforderliga för vissa bolags rörelse i Danmark och Norge
 50 | » | » |

Andra utländska obligationer
 23 | » | » |

3. *Svenska kommunlån* uppgående till 145 milj. kr.

4. *Svenska inteckningslån*, sammanlagt 477 milj. kr., varav

79 % inom 50 % av taxeringsvärdet,

20 % över 50 % men inom 75 % av taxeringsvärdet,

1 % över 75 % av taxeringsvärdet.

5. *Förlagsbevis, aktier, andelsbevis* med ett sammanlagt bokföringsvärde av 30 milj. kr.

6. *Andra värdehandlingar*, bokförda till 75 milj. kr.

7. *Lån och förskott* mot säkerhet i bolags försäkringsbrev inom återköpsvärdet, utgörande 238 milj. kr.

Livförsäkringsbolagens placeringspolitik torde sålunda innebära så stor trygghet, som över huvud taget kan ernås, samtidigt som den är ägnad att befördra stora samhällliga intressen.

Livförsäkringsfonden får endast redovisas i sådana värdehandlingar, som framgå av lagen om försäkringsrörelse, och dessa värdehandlingar skola enligt samma lag deponeras under Försäkringsinspektionens lås.

¹ I denna summa ingår värdet av de fastigheter, där bolagens huvudkontor äro inrymda.

C. Övrig försäkringsrörelse.

Enahanda bestämmelser som för livförsäkringsfonden gälla för brandförsäkringsbolagens allframtidfond och för övriga bolags livräntefond. Rörande försäkringsbolagens handhavande av de tillgångar, vilkas placering icke är underkastad i lag fastställda bestämmelser, erinrar Sakkunnigenämnden om, att antalet fall, då svenska försäkringsbolag måst träda i likvidation, varit ringa såväl i jämförelse med andra verksamhetsgrenar i Sverige som ock med antalet likvidationer av försäkringsföretag i andra länder.

Sammanfattning.

Sakkunnigenämnden tror sig med det anförda hava visat,

att försäkringsväsendet i vårt land tvärtemot motionärens uppfattning utvecklats och fortfarande utvecklas under allt starkare hänsynstagande till dess samhällliga uppgifter;

att motionären, då han kommit till sin uppfattning om kostnadernas storlek för vissa grenar av svensk försäkringsaffär, blivit missledd dels av siffror, som omfatta även andra affärer än dem, som motionären närmast åsyftat, dels av undersökningsmetoder, som visserligen i begränsad omfattning kunna giva fackmannen viss föreställning om affären men som på sätt motionären använt dem leda till felaktiga slutsatser;

att bolagen, samtidigt som de arbeta såsom fria företag under skilda organisationsformer, enats i betydelsefulla åtgärder till nedbringande av omkostnaderna och för införande av rationell premietarifiering;

att försäkringsbolagens medelplacering innebär stor trygghet och att fonderna, långt ifrån att användas för syften ägnade att motverka försäkringsrörelsens eget ändamål, i stället tjäna försäkringstagarnas och det allmännas intresse.

Försäkringsväsendet liksom övriga delar av ekonomisk samhällelig verksamhet har behov av fortlöpande åtgärder i syfte att spara kostnader. Den ovan lämnade redogörelsen torde hava visat, att försäkringsväsendets målsmän ingalunda äro främmande för denna tankegång. Men försäkringsväsendet skall också i sina former och i sitt arbetssätt sörja för anpassning efter det ekonomiska livets alla skiftningar från epok till epok. Enligt Sakkunnigenämndens uppfattning förefinnes allvarlig fara, att denna försäkringsväsendets anpassningsförmåga skall gå förlorad, om man underskattar det privata initiativets betydelse.

I olika företag ske utan alla yttre åthävor försök och experiment, ägnade att skänka försäkringsverksamheten en allt större ändamålsenlighet och prisbillighet. Därför bli i själva verket totalsiffror för hela verksamheten, i den mån de användas för att mäta dess effektivitet, såtillvida alltid missvisande, som de utgöra en produkt av såväl mycket goda som mindre goda driftsformer. De lyckade försöken komma emellertid sannolikt inom några år att vara allmänt efterbildade, här och var i former, som betyda nya framsteg.

För det frivilliga svenska försäkringsväsendet har sålunda varit utmärkande, att man strävat att smidigt tillgodose nya och förändrade försäkringsbehov. Häri ligger enligt Sakkunnigenämndens uppfattning förklaringen till försäkringsväsendets mäktiga utveckling. Inom de två största försäkringsgrenarna — brandförsäkring och livförsäkring — utgjorde sålunda försäkringsbeståndet vid 1933 års utgång respektive 38,35 och 4,61

miljarder kronor. Betydelsen av detta försäkringsskydd, som den enskilda försäkringsverksamheten sålunda skapat, ej blott för de enskilda samhällsmedlemmarnas ekonomi utan ock för landets näringsliv och sålunda i sista hand för samhället såsom sådant, torde icke böra underskattas. Den uppföstran av den enskilda samhällsmedlemmen till ekonomisk förtänksamhet, som försäkringsverksamheten överhuvud i vårt land hittills åstadkommit, har ur samhällelig synpunkt en utomordentlig betydelse.

Till slut vill Sakkunnigenämnden framhålla, att den givetvis ställer sig till förfogande för lämnande av ytterligare uppgifter, därest sådana under motionens behandling i utskottet skulle anses önskvärda.

Beträffande detta yttrande hava samtliga i ärendets behandling deltagande 18 ledamöter av nämnden varit eniga.

Stockholm den 7 mars 1935.

Å Svenska Försäkringsföreningens vägnar

Dess sakkunnigenämnd

P. BERGHOLM.

Ordförande.

S. Hammarskiöld.

Sekreterare.
